

VIZIJA SAKRALNOG SVEMIRA

O likovnom postavu izložbe "Universum Sacrum", Kiparska djela iz Sakralne zbirke Hrvatskog povjesnog muzeja, Zagreb (4. prosinca 2003. - 28. ožujka 2004. godine)

OLEG HRŽIĆ, ANTE RAŠIĆ □ Studio Rašić, Zagreb

sl.1. Oltar obraćanje sv. Pavla, 1760. (iz crkve sv. Marka u Zagrebu) iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povjesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

„Universum Sacrum“ za nas je bio ponajprije izazov kako postaviti sedamdeset izložaka u prostor oko 200 m², poštujući, dakako, sve aspekte koje takav sadržaj iziskuje; s kulturološkoga, povjesnoga, muzeološkoga, zaštitarskoga i stručnog aspekta.

Jednako tako, trebalo je imati na umu prostor sa svim njegovim dobrim stranama i ograničenjima te, napsjetku, i sredstva koja su nam bila na raspolaganju. Izložbenu gradu, većinom baroknu, činili su svjećnjaci, oltari, grbovi, reljefi, kipovi svetaca, prikazi Krista, Bogorodice i andela nastali od 16. do 19. stoljeća, koji danas čine sakralnu zbirku Hrvatskog povjesnog muzeja. Veličina izložaka kretala se od samo nekoliko centimetara do nekoliko metara visine i širine.

Kako predstaviti izloške koji su otrgnuti iz konteksta prostora i vremena za koje su izvorno zamisljeni i stvarani, i to nakon što su godinama devastirani. I danas, iako brižno obnovljeni i sačuvani, većina izložaka postoji samo kao segment određenih cjelina.

Kako ih vizualno povezati u gledljivu i pamtljivu zajedničku cjelinu. Tada se težište daje sakralnosti.

Sakralnost kao poveznica postaje osnova našeg izložava, a rješenje nalazimo u ideji *sakralnih izložaka u sakralnom svemiru*. Vođeni tom idejom, usmjerili smo se na nalaženje načina kako vizualizirati sakralni svemir. Kako stvoriti atmosferu, izazvati doživljaj sakralnog svemira u promatrača.

Rješenje smo našli u ispunjenju prostora muzeja mrakom. Ali ne bilo kakvim mrakom, već mrakom koji će stvoriti atmosferu bezvremenskog prostora, tj. svemira - veliko tamno plavetnilo. Tamni *background* kojim će se dokinuti granice i dematerijalizirati okoliš te stvoriti dojam lakoće, levitacije. Oslobođiti kipove i prostor uokolo. Pri tome je trebalo izbjegići mrak kao tjeskobu, kao klastrofobiju.

Kako je stvoren mrak koji ne rastužuje, ne grize? To smo postigli bojenjem cijelog prostora, uključujući zidove, stropove i pod u nebesko tamnoplavu, gotovo

sl.2-4. Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

crnu boju, pažljivo birajući pravu nijansu koja nije ni "preteška" ni "prelagana" za oko - kojom prostor neće biti poništen ni plošan.

Taj tamnoplavi sakralni svemir koji smo željeli najbolje možda ocrtavaju riječi kojih se prisjetila autorica izložbe Snježana Pavičić citirajući stihove Tina Ujevića: *Podimo dnu mora pa ćeš stići nebu, ili pak zapisa Kandinskoga o moći plave boje: To je udaljavanje od čovjeka i približavanje samom središtu a čija dubina ima svečanu nadzemaljsku ozbiljnost...* I svetost, dodali bismo još. Kako nakon toga sačuvati mrak, a učiniti izloške vidljivima? Mrak se, naravno, može učiniti vidljivim svojom suprotnošću - svjetlošću.

Zato smo posegnuli za svjetlošću koja uništava mrak, ali koja će ujedno biti i čuvar mraka ili, bolje rečeno, atmosfere mraka. To smo postigli koristeći se uskosnoprim svjetlom i usmjerujući ga na svaku skulpturu posebice tako da osvjetjava i rasvjetjava tek toliko da otkrije materijalnost skulpture i njezino dublje spiritualno značenje, a što manje okolni prostor.

Najveći broj skulptura postavljen je na postamente piridalnog oblika, kreirane od tri ili četiri šipke od gruboga rebrastog željeza, koje se u vrhu spajaju u jednu točku za koju je pričvršćena metalna ploča. Na nju se postavlja skulptura tako da bude u očisu promatrača.

Zbog tankih šipki koje se doimaju poput linearne crteže u mraku promatrač dobiva dojam da postamenti ne postoje nego da skulpture lebde u zraku, čemu dodatno pridonosi i uskosopno svjetlo sa stropa koje pada samo na skulpturu.

Osim mraka, svjetla i postamenata, diskretni, ali iznimno važni elementi cijele izložbe jesu multimedija

sredstva: videoprojekcija, animacija na monitorima i glazba.

Pokušavajući izbjegći iznošenje bezbroj atribucija svetaca koje bi "zatrpile" i "ugušile" izložbu, odlučili smo atribucije svesti na nekoliko najbitnijih asocijacija. U jednoj se sobi skulptura sveca pretapa s površinom vode projiciranom na zid, a svjetlost projekcije ujedno je i jedina rasvjeta koja izložak čini vidljivim u prostoru dok projicirana slika istodobno govori o sudbinu tog sveca. Projekcija uzbibane površine vode stvara dramatičnu sliku koja u isto vrijeme izaziva i sjetu i smirenost, a podsjeća na umiranje sv. Kvirina koji je osuden na smrt utapljanjem u rijeci Sibaris.

U svakoj od ukupno pet soba u pozadini mraka lagano teče svjetлом ispisani animirani tekst na crnome monitoru uklapljenome u tamu sakralnog svemira. Rečenice u tri retka na hrvatskome, latinskom i engleskom jeziku dolaze iz mraka s lijeve strane i nestaju u mraku na desnoj strani monitora. One nijemo priopćuju neke od najvažnijih postulata i univerzalnih poruka kršćanstva čiji su tvorci sveci kojih su kipovi izloženi:

Ja sam svjetlost svijeta. Tko mene slijedi, neće ići potom, nego će imati svjetlo koje vodi u život. (Ivanovo evanđelje); U početku bijaše riječ; Moli i radi. (Geslo Benediktinaca); Ništa ne uzimajte na put, ni štapa, ni torbe, ni kruha, ni novac! Niti imajte po dvije haljine; Od križa svjetlu. (Himna križu)

U posljednjoj sobi zbiva se finale sakralnog svemira: ideja mraka kao svemira u kojemu lebde skulpture dobiva svoje puno značenje.

"Taj tamnoplavi sakralni svemir koji smo željeli najbolje možda ocrtavaju riječi kojih se prisjetila autorica izložbe Snježana Pavičić citirajući stihove Tina Ujevića: *Podimo dnu mora pa ćeš stići nebu...*"

sl.5. Bogorodica s Kristom djetetom, Hrvatska, Madarska?, prva pol. 18. stoljeća, iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

sl.6. U svakoj od ukupno pet soba u pozadini mračne lagano teče svjetlosti i ispisani tekst na crnome monitoru uključenome u tamu.

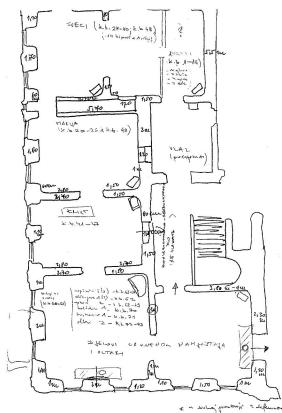
Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

sl.7. Okviri za relikvijare iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

sl.8. Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

sl.9. Sv Juraj, prva pol. 18. stoljeća, iz Zbirke sakralnog kiparstva Hrvatskog povijesnog muzeja na izložbi "Universum Sacrum" Zagreb, 2003./2004.

Fotoarhiv Studio Rašić, snimio: Damir Fabijanić

sl.10. Izložba "Universum Sacrum", Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2003./2004.

Skica prostora i tematske podjele

Ja sam svjetlost svijeta. Tko meni slijedi, nećeći po tamni, nego će imati svjetlo koje vodi u život.
I am the Light of the world. He who follows me shall not walk in darkness, but shall have the light of life.

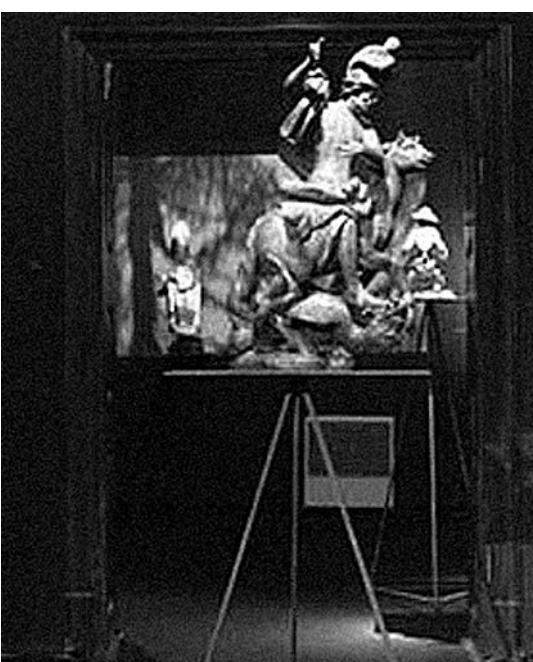
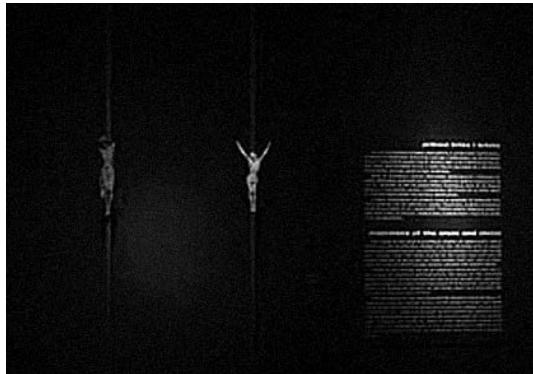
Andeli, taj idealan motiv za našu ideju, spušteni su sa stropa na tankim šipkama u prostor te su tako dobili svoje mjesto na nebu, poput zvježđa.

Cijeli taj vizualni doživljaj upotpunjeno je glazbenom podlogom - zvucima ambijentalne glazbe koja ispunjava prostor i oplemenjuje doživljaj s kojim se izlazi iz sakralnog svemira Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Ovaj tekst govori o izložbi koja je realizirana zahvaljujući upornosti i želji jedne kustosice, razumijevanju ravnateljice i apsolutnog povjerenja u kreativnost autora i realizacijske mogućnosti tima Studija Rašić. Nažalost, to se u nas ne događa često.

Mnogi još likovni postav smatraju skupim, a time i nepotrebnim luksuzom, a usto prevladava i mišljenje da "to možemo sami". Zato najprije treba promijeniti svijest o potrebi likovnog postava. Kada se to dogodi, bit će više kvalitetnih prezentacija muzejske građe. Osim toga, treba mnogo više raditi na multimedijском, interaktivnom i interdiscipliniranom pristupu prezentacije izložaba.

Zato je osim profesionalnog odnosa prema poslu, potreban entuzijazam i beskrajna energija, čega su svi sudionici bili svjesni u postavu o kojemu smo govorili. Radeći do sada na nekoliko važnih projekata i njihovu likovnomo postavu u Hrvatskoj, susretali smo uglavnom gol prostor te dotrajale i islužene instalacije. K tome, nedostajala su osnovna multimedijksa pomagala. Treba

naglasiti da je vrlo malo muzeja koji mogu udomiti i ugostiti nekonvencionalno postavljene izložbe. Ali to ujedno znači da multimedijski likovni prostor znatno poskupljuje izložbe, jer se uvijek sve radi ispočetka. Unajmljivanje multimedijiske opreme također je praćeno novčanim izdacima.

Kad se muzeji opreme i opskrbe osnovnim multimedijskim pomagalima, bit će kudikamo lakše na pravi način predstavljati muzejsku građu, što znači viši standard, više publike i kvalitetnu promidžbu.

Autorica izložbe: Snježana Pavičić, muzejska savjetnica, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb

Autori likovnog postava: Studio Rašić, arhitekt Oleg Hržić i akademski slikar Ante Rašić

Primljeno: 11. listopada 2004.

A VISION OF A SACRED UNIVERSE

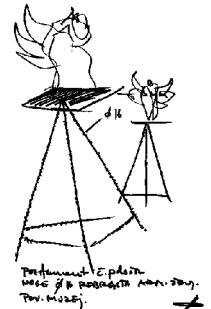
The design of the exhibition "Universum Sacrum" at the Croatian History Museum in Zagreb (December 4th 2003 - March 28th 2004)

As the authors of the exhibition design Ante Rašić and Oleg Hržić say, the exhibition "Universum Sacrum" was a great challenge for them - how to present seventy exhibits in a space of some 200 square metres taking into account all the aspects demanded by the museum objects: cultural, historical, museological, conservational and professional considerations, keeping in mind the space with all of its good sides and its limitations, as well as the available financial resources.

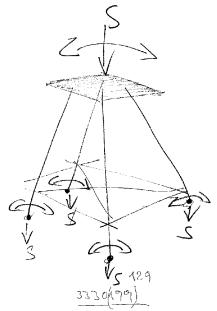
The exhibition material, most of it Baroque, was made up of candlesticks, altars, coats of arms, bas-reliefs, statues of saints, depictions of Christ and the Virgin Mary and angels, created in the period between the 16th and the 19th century that now form the Collection of Church Art at the Croatian History Museum. How does one present objects that are pulled out of the context of the space and time in which they were originally conceived and created? Today, although carefully preserved and restored, most of the exhibits exist only as a segment of particular larger entities. How does one link them visually into one common entity that can be viewed and easily remembered?

Their sacredness being a link became the basis and challenge for the designer duo. Led by this idea they turned to finding a way to visualise the sacred universe. This is why they turned to light that destroys darkness, but one that is also the keeper of darkness, or, better to say, the atmosphere of darkness. They managed to achieve this using narrow light beams, focussing them on every sculpture individually, so that enough light is provided only to reveal the material nature of the sculpture and its deeper spiritual meaning, while reducing as much as possible the light radiating to the surrounding space. Apart from darkness, light and the mounts, discreet but nevertheless extremely vital elements of the entire exhibition were multimedia devices: video-projections, animation on screens and music.

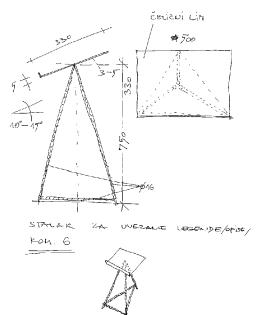
In each of the five rooms on the background of darkness there was an animated text written in light on a black screen adapted to the darkness of the sacred universe. This entire visual experience was enhanced by a musical background - sounds of ambience music that filled the space and enhanced the experience derived from the sacred universe of the Croatian History Museum.

Skica postamenta: materijal

Skica postamenta: kretanje posjetitelja

Skica stolka za uvezane legende